

Илияна Димитрова*

ЗА НЯКОИ ОСОБЕНОСТИ НА ГОСТОПРИЕМСТВОТО В ПОЛСКАТА И В БЪЛГАРСКАТА ЛИНГВОКУЛТУРА

Iliyana Dimitrova

SOME PERSPECTIVES OF BEING HOSPITABLE IN POLISH AND BULGARIAN LINGUACULTURE

This paper examines how the representatives of the Bulgarian and Polish linguocultural community understand hospitality. Focusing on the linguistic picture of the world in both languages (which entails a lingo-anthropological analysis of Bulgarian and Polish phrases, idioms, words, and sayings) we discover some similarities between the Bulgarian and the Polish worldview, linked to the theme of ‘hospitality’. The study also contains a comparative analysis of Bulgarian/Polish and English expressions. The analysis is used to outline some unique features in the fragment of the Bulgarian/Polish linguistic picture of the world we are looking at.

Keywords: *Bulgarian linguistic picture of the world; Polish linguistic picture of the world; hospitality.*

Настоящата статия разглежда въпроса за това как представителите на българската и на полската лингвокултурна общност разбират гостоприемството. Изследваният езиков материал открива и доказва някои сходства в разбирането на българската и полската лингвокултура относно гостоприемството. В изследването се включва и сравнителен анализ между двата славянски езика (българския и полския) и английския език. Анализът се използва единствено, за да очертае още по-ясно някои уникални черти във фрагмента от българската и полската езикова картина на света, който разглеждаме.

Ключови думи: *българска езикова картина на света; полска езикова картина на света; гостоприемство.*

Темата за гостоприемството на дадена лингвокултурна общност е интересна, тъй като чрез нея се обръща внимание на важен въпрос, който е част от културата на тази общност. Нещо повече, гостоприемството е част от „култура две“.

„Култура две“ е широко понятие в социалната (културната) антропология, което включва всички аспекти на културата, които не са продукт (резултат) от т.нар. „рафиниране на ума“ (каквото резултат например са образованието, изкуството, литературата) (Хофстеде 2001: 5). Според Х. Хофстеде „култура две“ е винаги колективно явление, което не се унаследява генетично. „Култура две“ се придобива. Тя се споделя от представителите на дадена лингвокултурна общност и по този начин бива усвоена (Хофстеде 2001: 6).

Откриването обаче на специфичната за дадена лингвокултурна общност културна информация не е лека задача. Това е по-скоро интердисциплинарен проблем. Науките за културата, както Ю. Рот отбелязва, тълкуват самата култура чрез наблюдения, документация и описание на

---

* Илияна Димитрова – гл. ас. д-р, катедра „Съвременен български език“, Филологически факултет, Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, iliyana.dimitrova@ts.uni-vt.bg

ежедневни ситуации, норми/начини на поведение, обичаи и т.н. Целта при всички е една – да се намери обяснение за вътрешната причинност на всекидневното човешко поведение (Рот 2007: 43). Постиженията и откритията на науки като етнология, културология, социална и културна антропология, народопсихология, лингвокултурология имат безценен принос в определянето на онова, което е културноспецифично и националноидентично за дадена езикова общност. Според нас обаче езикът е най-тясно свързан с културата и затова в настоящото изследване основна ще бъде лингвокултурологичната гледна точка.

На базата на лингвокултурологичен анализ (дешифриране на културните кодове в езика) на езиков материал от българския и от полския език ще направим опит да очертаем някои особености в културата на представителите на българската и на полската лингвокултурна общност, свързани с гостоприемството.

Трябва да уточним, че в изследването присъства и съпоставителен анализ с английски езиков материал, който е използван с цел още по-ярко да очертае националноспецифичните особености на изследвания фрагмент от българската и полската картина на света. В езика се търси отражение на културата и това обуславя избора на самия език за съпоставка. С други думи в настоящото изследване някои от особеностите на българската и полската култура са разгледани на фона на друг тип култура (западната).

В лингвокултурологичните изследвания съществуват мнения относно българина и неговото гостоприемство. Когато говори за личността на българина през XIX век, Л. Крумова-Цветкова посочва някои от най-отличителните характеристики на образа на българина от миналото. Гостоприемството е една от тях. Авторката определя тази черта от характера на представителите на българската лингвокултурна общност като „характерна и прочута“. Обобщава, че гостоприемството у българина е израз на желание да се изрази благоразположение към човека, да се покаже уважение и любезност към него. „Готовност да приеме чуждия човек в своята „крепост“, да го приюти и нагости, да го включи, макар и за малко в кръга на своите близки...“ (Крумова-Цветкова 2010: 57).

Темата за гостоприемството (на българите) присъства и в учебници по български език за чужденци, напр.: *Hospitality towards a guest is a central feature of Bulgarian society. Many sacrifices will be made (willingly) in service of the “guest-host” relationship* (Alexander 2000a: 99) ‘Гостоприемството е централна черта на българското общество. Много жертви ще бъдат направени (с охота/желание) в услуга на връзката „гост – домакин“ (преводът – мой: И.Д.); *Bulgarians are proud of their hospitality and of their ability to entertain guests. Even the poorest family will do all it can to lay out a lavish spread of food and drink for the visitor* (Alexander 2000b: 290) ‘Българите се гордеят със своето гостоприемство и със способността си да забавляват гости. Дори и най-бедното семейство ще направи всичко възможно, за да сервира пищна гошавка (храна и напитки) за госта’ (преводът – мой: И. Д.).

В настоящото изследване обаче ще се опитаме да представим информацията за гостоприемството в българската и в полската лингвокултура по един недескриптивен начин. Социокултурната информация, отнасяща се до тази отличителна черта в мисленето и поведението на представителите на българската и на полската лингвокултурна общност, ще представим имплицитно, чрез отразената в двата езика (български и полски) картина на света, а не експлицитно.

Както е известно, различните езици създават различни картини на света, тъй като в тях е отразен различен познавателен опит на представителите на съответната езикова общност. Този културнопознавателен опит на поколенията не е на „повърхността“, а е неосъзнато кодиран във всеки национален език – именно затова акцентът върху отразената в езика картина на света представлява дълбок и скрит (имплицитен) начин за разкриване на социокултурна информация.

Такъв лингвокултурологичен анализ на лексикална единица (имплицитно представяне на социокултурна информация) можем да наблюдаваме в учебника по български език за чужденци на Ж. Колева-Златева и Б. Емилиянова, където поставеният акцент върху лексемата *отсрамя се* разкрива националноспецифична черта, свързана точно с гостоприемството на българина: „Българинът е много гостоприемен. За това говори и думата „отсрамвам се“, която означава „добре посрещам, добре нагостявам госта си“. Тя е образувана от думата „срам“ и първоначално е озна-

чавала „права така, че да не ме е срам“. Това показва, че българинът се срамува, ако не посрещне добре своя гост“ (Колева-Златева – Емилиянова 2007: 106). Примерът илюстрира имплицитния начин за разкриване на социокултурна информация и едновременно с това показва отношението на българина към госта в дома му. Поставеният акцент върху *отсрамя се* представлява на практика „декодиране“ на лексемата и „извличане“ от нея на важна социокултурна информация за българите. Тази информация може да бъде допълнена и потвърдена и с пословицата *Дойде гост, развали пост* (БПП 1986: 301), както и със съвременното тълкуване на глагола *отсрамвам се/отсрамя се* – „Проявявам се добре в обноските или в работата си. *Домакинята добре се отсрами пред гостите*“ (БТР 2013: 600). В полския език няма лексема с подобно значение. За гостоприемството на представителите на полската лингвокултурна общност обаче красноречиво говори фразеологизъм, който, от своя страна, липсва в българския език: *Gość w dom, Bóg w dom* (Skorupka 1967: 110, 180; WSJP) – ‘formuła nakazująca gospodarzom serdeczne i gościnne podejmowanie przybyłych. Używane również jako formuła powitalna wyrażająca radość z odwiedzin’ (WSJP) (бълг. (букв.) *Гост в дома, Бог в дома* – ‘формула, която налага на домакините да бъдат гостоприемни и да посрещат гостите сърдечно. Използва се също като формула, която приветства (с добре дошли) и изразява радост от посещението’ (преводът – мой: И.Д.). Задълбочени изследвания относно гостоприемството в полската лингвокултура има в трудовете на А. Pisarek, D. Rancew-Szikora и др. (вж. напр. Pisarek 2014; Pisarek 2016; UAM 2019; Rancew-Sikora 2020).

В българската и в полската лингвокултура е интересен въпросът за това дали представителите на двете общности закъсняват, когато отиват на гости. И ако закъсняват, дали съществува приемлива граница на закъснението. И в българския, и в полския език липсват лингвистични данни за тази особеност, свързана с гостоприемството. В американската/британската лингвокултурна общност например има случай, в който закъснението може да бъде „приемливо“. Изразът англ. *fashionably late* (букв. ‘модерно късно’) означава ‘умишлено, очаквано закъснение’ (срв. „We showed up fashionably late, because isn’t that what you are supposed to do?“, бълг. ‘Появихме се със (очаквано) закъснение, защото нали така трябва да направиш (нали така се предполага/се очаква, че трябва да направиш)? (преводът – мой: И.Д.)’ (OD); „As usual he turned up fashionably late“, бълг. ‘Както обикновено, той се появи със (очаквано) закъснение’ (CED). За английския израз *fashionably late* представители на британската лингвокултурна общност уточняват: „Being fashionably late is the art of being just 5 minutes late for a dinner appointment or dinner party. It shows you are a busy „important“ person, but one must be careful not to arrive much later or it looks arrogant and is considered rude! It is not considered a bad thing if done properly!“¹ (бълг. ‘„Модерно късно“ е изкуството да закъснееш само с 5 минути за вечеря или парти. Това показва, че си зает, „важен“ човек. Трябва да се внимава закъснението да не е по-голямо, защото се смята за арогантност и грубост! Не се смята за нещо лошо, ако се направи правилно!’ (превод мой – И.Д.); If you arrive fashionably late you are expected to be late. You are politely late“² (бълг. ‘Ако си пристигнал (някъде) „модерно късно“, от тебе се е очаквало да закъснееш. Ти си любезно/учтиво закъснял’ (преводът – мой: И.Д.). Посоченият израз в английския език е малка част от доказателствения езиков материал, който според нас подкрепя тезата за това, че явлението „точност/закъснение“ присъства като културна доминанта в англосаксонското лингвокултурно съзнание. Този аспект от разбирането на точността/закъснението не би могъл да бъде подплатен с езикови единици от българския и от полския език. Липсата на езикови единици и в двата езика, които да дават информация за това дали българи и поляци отиват със (някакво) закъснение на гости, или пък са точни, означава, че тази културна специфика в поведението/мисленето на представителите на българската и полската лингвокултурна общност трудно обективно би могла да бъде изяснена. За нея липсва доказателствен езиков материал.

Българският и полският език са съхранили обаче информация за друга национална специфика, свързана с гостоприемството. Информация, която се отнася до това, че представителите на

¹ Ал. Макдоналд – личен архив.

² П. Ричардс – личен архив.

българската и полската лингвокултурна общност не ходят на гости с празни ръце. Тази национална особеност и в двете лингвокултури много трудно (почти невъзможно) би могла да бъде подложена на съмнение или деформирана по някакъв начин. За нея в съвременния български и полски език има стабилни лингвистични доказателства. Изразът „с празни ръце“, употребен в контекста на гостуването, означава ‘отивам без нищо за домакините’/‘без да занеса нещо на домакините’, което не е добре оценявано в системата от ценности на представителите на българската лингвокултурна общност. За това говорят и изречения от типа на: *На гости с празни ръце не се ходи* (разг. реч); *Не можем да отидем с празни ръце* (разг. реч), които ясно означават ‘не можем да отидем на гости, без да занесем нещо за/на домакините’ (срв. „Не бива да ходим при баща ти с празни ръце“ (BulTreeBank)). Примерите в полския език са идентични, срв.: *z pustymi rękami/z pustymi rękoma* – ‘bez tego, co było oczekiwane’ (WSJP); *Wysiadając, wziął ze sobą ciastka, głupio mu było pojawić się z pustymi rękami* (WSJP) (бълг. *с празни ръце* – ‘без това, което се очаква’; *Тръгвайки, той взе със себе си бисквити (нещо сладко), щеше да му бъде неловко да се появи с празни ръце* (преводът – мой: И. Д.).

В българската и в полската лингвокултура не липсват езикови единици, които доказват друга особеност в гостоприемството – негативното отношение към неканения гост (човек или животно), напр.:

неканен – 1. Който не е канен. 2. Нежелан, нелюбим. *Неканени гости* (БТР 2013: 521);

Около 50 долара струва известително устройство, което ще се задейства, ако неканен гост проникне в дома ви (BulTreeBank);

Мъжът ѝ зашлевил шамар на неканения гост и го проснал на пода (BulTreeBank);

Ловците от градския приют са дошли на секундата и са прибрали неканения гост (BulTreeBank);

На невикан гост мястото му зад вратата (БПП 1986: 301)

Неканен гост като магаре на ясли (БПП 1986: 301)

Без време гост – от турчин по-лош (БПП 1986: 301)

Nieproszony gość (czowiek) – ‘eufemistycznie o intruzie – włamywaczu’ (WSJP)

Nieproszony gość (zwierzę) – ‘eufemistycznie o intruzie – zwierzęciu’ (WSJP)

Gość nie w porę gorszy (od) Tatarzyna (Gość nie w porę gorzej Tatarzyna) – ‘niezapowiedziane odwiedziny sprawiają gospodarzom duży kłopot’, zwykle używane jako żartobliwy komentarz w sytuacji nieoczekiwanych odwiedzin (WSJP) (бълг. *неканен гост (човек)* – ‘евфемизъм за натрапник, крадец’; *неканен гост (животно)* – ‘евфемизъм за животно натрапник’; *ненавременният гост е по-лош от татарин* – ‘неочакваните посещения причиняват големи неприятности на домакините’. Обикновено се използва като шеговит коментар в случай на неочаквани посещения (преводът – мой: И. Д.).

Представителите на българската и на полската лингвокултурна общност имат сходно разбиране и относно продължителността на гостуването. По-дългото гостуване (повече от два дни) е негативно оценявано и в двете лингвокултури, срв.:

За госта два дни са доста (БПП 1986: 301);

Три дни са доста и за най-милиа гост (БПП 1986: 301);

Гост бива за три дни (БПП 1986: 301);

Ако ни призоваха, не ни приковаха (БПП 1986: 301);

И той е една загоритенджеря! (БПП 1986: 301);

Gość i ryba na trzeci dzień cuchną (Ryba i gość po trzech dniach śmierdzą; Gość i ryba trzeciego dnia cuchnie) – ‘zbyt długie korzystanie z czyjejś gościny jest uciążliwe dla gospodarzy’ (WSJP) (бълг. *гостът и рибата на третия ден се вмирисват (рибата и гостът миришат/вонят след три дни)* – ‘да се възползваш твърде/прекалено дълго от нечие гостоприемство, е натоварващо/обременяващо за домакините’ (преводът – мой: И. Д.).

Съществува още една особеност, свързана с гостоприемството, която в българската и в полската лингвокултура се оценява като нещо недобро в системата от ценности, а именно, ако човек е гост в собствения си дом. В този случай се наблюдава противопоставянето свое ~ чуждо. Тоест не

е добре да се чувстваме чужди (гости) в среда, която ни е близка, която е „наша“ (собствения дом), срв.: *ktoś jest gościem w domu; ktoś jest rzadkim gościem w domu* – ‘ktoś, z powodu absorbującej pracy lub częstych wyjazdów, bardzo rzadko bywa w swoim własnym domu’ (WSJP) (бълг. *някой е гост в дома си; някой е рядък гост в дома си* – ‘някой поради обземаща/поглъщаща работа или чести пътувания много рядко пребивава в собствения си дом’ (преводът – мой: И.Д.). Въпреки че в българския език изразът *гост в собствения си дом* не е лексикографски регистриран, той съществува като свободно словосъчетание и освен това е натоварен с негативно конотативно значение, срв. *Бях гост в собствения си дом, чувствах се напълно излишна* (заглавие в е-списание *prekrasna.bg*). В българския език чувството на отчуждение в собствения дом би могло да бъде предизвикано не само от често физическо отсъствие от дома, но и поради различни емоционални причини (пренебрежително отношение, доминантност на някого в семейството спрямо останалите членове и т.н.).

Положителното отношение към госта би могло да бъде проследено в българската и в полската лингвокултура. За такова отношение говорят лексемите, които са с положително конотативно значение, когато се свързват с лексемата *гост*, срв.:

- мил/и гост/и* (в мн.ч. като обръщение);
- драг гост* (...сега в Македония българинът е драг гост (BulTreeBank);
- скъп гост* (Вие сте наш скъп гост и вярваме, че визитата Ви...(BulTreeBank);
- специален гост* (...и се съгласи да бъде мой специален гост (BulTreeBank);
- висок гост* (Първият ден от срещата завърши с работна вечеря (...) в чест на множеството високи гости... (BulTreeBank);
- височайши гости* (Там българският княз е посрещал височайши гости...(BulTreeBank);
- високопоставен гост* (В специализираното СОУ (...) вчера имаха високопоставен гост – посланика на Великобритания... (BulTreeBank);
- почетен гост* (Първата дама на САЩ (...) е почетен гост (...)) (BulTreeBank);
- важен гост* (Съжالياвах, че такъв важен гост (...) няма да може да ни посети... (BulTreeBank);
- знатни гости* (БТР 2013: 280) – многоуважавани, видни, изтънчени гости;
- mili goście* (бълг. *мили гости*) (...mili goście, zebrałiśmy się dziś, żeby...; Aby wozic miłych gości... (RWN);
- drogi gość* (бълг. *скъп гост*) (Ucałował drogich gości i dziękował im serdecznie... (PWN);
- szanowny gość* (бълг. *почетен/уважаем гост*) (Szanowni goście odwiedzający Luwr! (PWN);
- ważny gość* (бълг. *важен гост*) (...tuż przed nakryciem dla najważniejszego gościa... (PWN);
- specjalny gość* (бълг. *специален гост*) (...mówił Aleksander Kwaśniewski, specjalny gość kongresu (PWN);
- dostojny gość* (бълг. *знатен/високопоставен гост*) (Skorupka 1967: 280).

Въобще да те посрещнат като гост или да се отнасят с тебе като с гост, е положително оценявано поведение и в българската, и в полската лингвокултура – признак на зачитане, уважение, срв.: „В данъчното те посрещат като гост – помагат ти да се съблечеш, поднасят кафенце, кòличка, тортичка, свежи балерини танцуват, докато чакаш чиновниците да изчислят...“ (BulTreeBank); „Choć kidnaperzy żądają zazwyczaj okupu, porwanych traktują jak gości. Zakładnicy nie są przetrzymywani długo – kilka dni. Prawie zawsze po osiągnięciu zadowalających rezultatów negocjacji porwani wychodzą na wolność cali i zdrowi“ (PWN) (бълг. „Въпреки че похитителите обикновено изискват откуп, те се отнасят към отвлечените като към гости. Заложниците не се държат дълго – няколко дни. Почти винаги след постигане на задоволителни резултати от преговорите отвлечените се освобождават живи и здрави“ (преводът – мой: И.Д.).

За гостоприемството в културата на представителите на българската и полската лингвокултурна общност говори и количественият показател на лексемите с корен *гост/ gość*, които са тясно свързани с госта, с посрещането на госта. Те като че ли са фокусирани върху цялостното пребиваване на госта, като поставят именно него в центъра на вниманието, срв.:

- на гости/гостувам на някого; гощявам/гостя* – ‘поднасям, предлагам някому ядене и пиене, устройвам угощение някому, обикн. като израз на приятелство, добри чувства’;
- гòстна* (най-често ‘стая’) – ‘стая за гости’;

- гостоприемен* – ‘който с радост приема, посреща гости’;
гостолюбив/гостолюбен – ‘който с радост посреща гости, обича да приема гости’;
гостенин/гостенка;
гостилница – ‘малък традиционен ресторант, където се предлага храна срещу заплащане’ (БТР 2013: 140);
гостоприемница (‘хан, хотел’) (БТР 2013: 930);
гостилничар/гостилничарка – ‘съдържател на гостилница или лице, което работи в гостилница’, още: *гостилничарски, гостилничарство* – ‘занятие, поминък на гостилничар’;
гостолюбие/гостоприемство – ‘качество на гостоприемен’ (БТР 2013:140);
гощавка – ‘угощение, пир, банкет за поканени гости’ (БТР 2013: 141); *гозба* – ‘ястие, обикн. готвено, варено и гъсто’ (БТР 2013: 137);
нагостѐн – ‘нахранен’;
gościć (kogoś) – ‘przyjmować u siebie jako gościa’ (бълг. *посрещам/приемам гости* – ‘да приемаш някого като гост в дома си/вкъщи’);
gościć (u kogoś) – ‘być czyimś gościem’ (бълг. *гостувам (на някого)* – ‘да бъдеш нечий гост/да гостуваш на някого’);
gościna – ‘bycie gościem u kogoś’, ‘goszczenie kogoś u siebie’ (бълг. *гостуване* – ‘да бъдеш гост на някого’, ‘да посрещаш/приемаш гости’);
gościć się (u kogoś) ‘być gdzieś gościem’ (бълг. *гостувам* – ‘да бъдеш гост някъде’);
gościć się (wzajemnie) – ‘przyjmować jeden drugiego u siebie jako gościa’ (бълг. *гостуваме си* – ‘отиваме един на друг на гости’);
gościć się (czymś) – ‘będąc czyimś gościem lub klientem, jeść lub pić coś, odczuwając przy tym przyjemność’ (бълг. *гостя се (с нещо)* – ‘с удоволствие да ям или пия нещо, докато съм нечий гост или клиент’);
w gościach – ‘będąc w czyimś domu albo mieszkaniu jako gość’ (бълг. *на гости* – ‘да бъдеш/да пребиваваш в дома на някого като гост’);
gościnność – ‘cecha kogoś, kto chętnie przyjmuje gości i stara się zadbać o ich potrzeby’ (бълг. *гостоприемство/гостолюбие* – ‘черта/характеристика на някого, която го отличава с това, че с удоволствие посреща гости и се грижи за техните нужди’);
gościnnie – ‘taki, który chętnie przyjmuje gości’ (бълг. *гостолюбив/гостоприемен* – ‘който с удоволствие посреща гости’);
gościnnie (pokój) – ‘który jest przeznaczony dla gości’ (WSJP) (бълг. *гостна (стая)* – ‘който е предназначен за гости’).

В английския език например всички тези думи се превеждат с лексеми, у които липсва общият корен *гост* срв.: (*на гости/гостувам на някого* (be on a visit to/at the house of; stay (with); *гощавам/гостя* (feast (on), entertain (at/to dinner), dine, treat); *гостна стая* (guest room, (ост.) drawing-room); *гостолюбив/гостоприемен* (hospitable); *гостенин/гостенка* (guest, visitor); *гостилница/гостоприемница* (eating-house, restaurant); *гозба* (dish); *гостилничар/гостилничарка* (restaurant-keeper); *гощавка* (feast, banquet); *гостолюбие/гостоприемство* (hospitality).

Интересен е фактът, че за разлика от българския и полския, в английския език знакът за равенство между *гост* (guest) и *посетител* (visitor) (CD) е доста по-забележим. Българската дума *гост* се свързва с „приятелско посещение в дома на някого“ (РБЕ), а *посетител* – „който посещава някого или нещо“, „който редовно посещава определено място като израз на предпочитание или по навик“ (РБЕ). Връзката при *посетител* – *домакин* е формална. При нея липсва емоционален нюанс, какъвто съществува между *гост* – *домакин* (‘приятелско посещение’). Ето защо изречения на английски от типа: *We had a visit from Chris last weekend* (разг. реч); *I had a visit from Margaret up the road* (разг. реч) се превеждат като *Крис ни посети миналия уикенд* и *Маргарет (съседката) ме посети*.

Ако предположим, че *Крис* и *Маргарет* не са непознати, а напротив – добре познати на домакините, техни приятели или дори част от семейството, дошли са, за да видят домакините, и са останали за напитка (почерпка), те все още ще бъдат ‘посетители’ и посочените изречения на

английски ще са актуални и в този контекст. С други думи на английски не бихме могли да кажем *Крис ни дойде (ни беше) на гости миналия уикенд* или *Маргарет (съседката) ми дойде (ми беше) на гости* (докато на български и полски (в този контекст) това е възможно, срв. *Крис ни дойде (ни беше) на гости миналия уикенд; Маргарет (съседката) ми дойде (ми беше) на гости*. На полски са възможни и двата варианта, срв.: *Chris był u nas w gościach w ubiegłym tygodniu* и *Chris odwiedził nas (był u nas w odwiedzinach) w ubiegłym tygodniu; Margaret (sąsiadka) była u nas w gościach* и *Margaret (sąsiadka) odwiedziła nas (była u nas w odwiedzinach)*).

Ако обаче *Крис* и *Маргарет* наистина („официално“) са гости в дома на домакините, на английски по-скоро ще се посочи причината, поради която тези двама души са били в дома на домакините, но за тях все още няма да се говори като за гости в/на дома, напр. *Chris came for dinner last weekend* (‘Крис дойде на вечеря миналия уикенд’) и *Margaret popped in for a cup of tea* (‘Маргарет дойде/се отби за чаша чай’). Тоест човекът, който посещава дома на домакините, трудно би могъл да бъде наречен *гост* (guest). Той е по-скоро *посетител* (visitor) за англосаксонското лингвокултурно съзнание. Това като че ли определя връзката между него и домакините в този случай като по-формална (официална), съдържана. За българското и за полското лингвокултурно съзнание *гост* би могъл да бъде както човекът, който се е отбил за чаша чай, така и този, който е бил официално поканен на гости.

Представеният дотук езиков материал е доказателство за сходството в разбирането на българската и полската лингвокултура относно гостоприемството. И в полски, и в български език съществуват езикови единици с подобно значение, които доказват близостта в мисленето и начина на възприемане именно на този фрагмент от българската и от полската картина на света. И двете лингвокултури оценяват неканения гост и прекалено дългото стоене на гости негативно. Някой, който е гост в собствения си дом, също не се оценява положително в българската и полската картина на света. За българското и полското лингвокултурно съзнание е важно да не се ходи на гости с празни ръце. Точността при гостуване и в двете култури остава не докрай изяснена. В полския и в българския език липсват лингвистични доказателства за това дали човек трябва да бъде точен, когато отива на гости, или да закъснее (и с колко – кое закъснение е приемливо/допустимо). Като цяло към госта и в двете лингвокултури има положително отношение. Това се доказва от лексемите с положително конотативно значение, с които *гост/gość* се свързва, както и от количествения показател на лексемите с корен *гост/gość*.

ЛИТЕРАТУРА

- БПП 1986:** Григоров, М., К. Кацаров. *Български пословици и поговорки*. София. // **GBPP 1986:** Grigorov, M., K. Katsarov. *Balgarski poslovitsi i pogovorki*. Sofia.
- БТР 2013:** Български тълковен речник. Четвърто издание. София: Наука и изкуство. // **BTR 2013:** Balgarski talkoven rechnik. Chetvarto izdanie. Sofia: Nauka i izkustvo.
- Колева-Златева – Емилиянова 2007:** Колева-Златева, Ж., Б. Емилиянова. *Аз говоря български. Български език за чужденци*, първа част, изд. Велико Търново: Фабер; Ж. Колева-Златева. *Български език за чужденци*. Първа част. Работна тетрадка. В. Търново: Фабер. // **Koleva-Zlateva – Emiliyanova 2007:** Koleva-Zlateva, Zh., B. Emiliyanova. *Az govorya balgarski*. Balgarski ezik za chuzhdentsi, parva chast. Veliko Tarnovo: Faber.; Zh. Koleva-Zlateva. *Balgarski ezik za chuzhdentsi*. Parva chast. Rabotna tetradka. V. Tarnovo: Faber.
- Крумова-Цветкова 2010:** Крумова-Цветкова, Л. *Българските благословии, пожелания и клетви – част от националната самобитност и културното наследство*. София: ЕМАС. // **Krumova-Tsvetkova 2010:** Krumova-Tsvetkova, L. *Balgarskite blagoslovii, pozhelaniya i kletvi – chast ot natsionalnata samobitnost i kulturnoto nasledstvo*. Sofia: EMAS.
- РБЕ:** Речник на българския език // **RBE:** *Rechnik na balgarskiya ezik* <<http://ibl.bas.bg/rbe/>> [28.01.2020].
- Рот 2007:** Рот, Ю., Кл. Рот. *Студии по интеркултурна комуникация. Теория. Практика*. София. // **Rot 2007:** Rot, Yu., Kl. Rot. *Studii po interkulturna komunikatsiya. Teoriya. Praktika*. Sofia.
- Хофстеде 2001:** Хофстеде, Х. *Култури и организации: Софтуер на ума*. София. // **Hofstede 2001:** Hofstede, H. *Kulturi i organizatsii: Softuer na uma*. Sofia.

- BulTreeBank:** Български национален референтен корпус // **BulTreeBank:** Balgarski natsionalen referenten korpus – BulTreeBank <<http://webclark.org/>> [07.09.2019]
- CD:** Cambridge Dictionary <<https://dictionary.cambridge.org/>> [10.01.2020]
- CED:** Collins English Dictionary <www.collinsdictionary.com> [07.09.2019]
- OD:** *Oxford Dictionaries* <www.oxforddictionaries.com> [07.09.2019]
- Pisarek 2014:** A. Pisarek. *Gościnność polska : próba interpretacji antropologicznej* <<https://core.ac.uk/download/pdf/197750992.pdf>> [30.10.2021]
- Pisarek 2016:** A. Pisarek. *Gościnność polska. O kulturowych konkretyzacjach idei* <<http://www.grupakulturalna.pl/pliki/pisarek-GP.pdf>> [30.10.2021]
- PWN:** Korpus Języka Polskiego <<https://sjp.pwn.pl/>> [07.01.2020]
- Rancew-Sikora 2020:** Rancew-Sikora, D. Polska gościnność w świetle zapisów autobiograficznych. // *Kultura i Społeczeństwo*, nr 1, 61–82 <<file:///C:/Users/Acer/OneDrive/%D0%A0%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BD%20%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D1%82/Rancew-SikoraKulturaSpołeczenstwo2020.pdf>> [30.10.2021]
- Skorupka 1967:** Stanisław Skorupka. *Słownik frazeologiczny języka polskiego*, tom 1, 1967 <<https://archive.org/details/SłownikFrazeologicznyJęzykaPolskiego1/page/n110>> [07.09.2019]
- UAM 2019:** *Gość w dom. Współczesne praktyki przyjmowania gości*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, pod redakcją Bogumiły Matei-Jaworskiej i Marty Skowrońskiej <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/25019/1/Mateja_Skowronska_red_Gosc_w_dom_2019_MT_druk_internet.pdf> [28.10.2021]
- WSJP:** *Wielki słownik języka polskiego* <www.wsjp.pl> [07.09.2019]